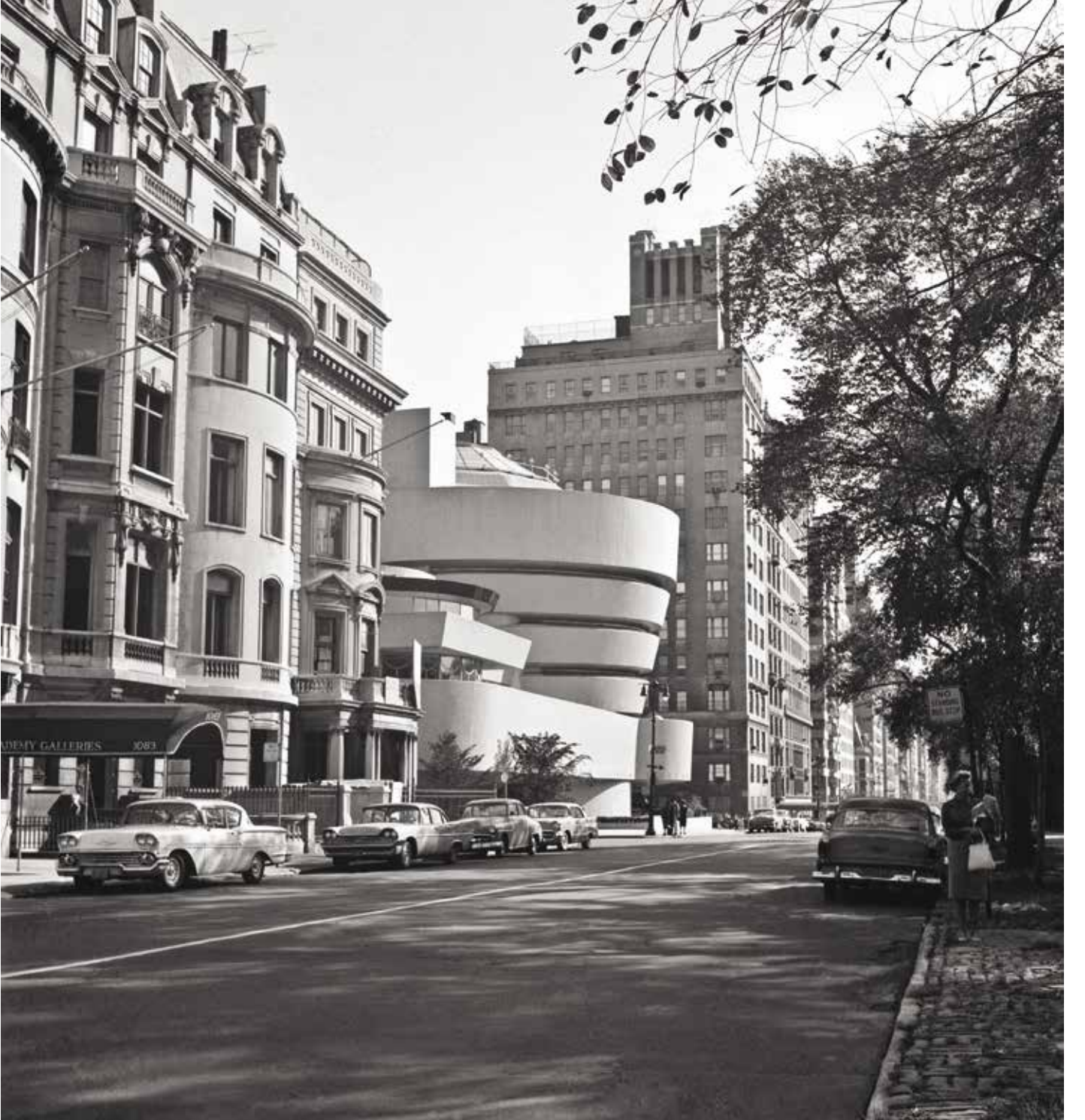
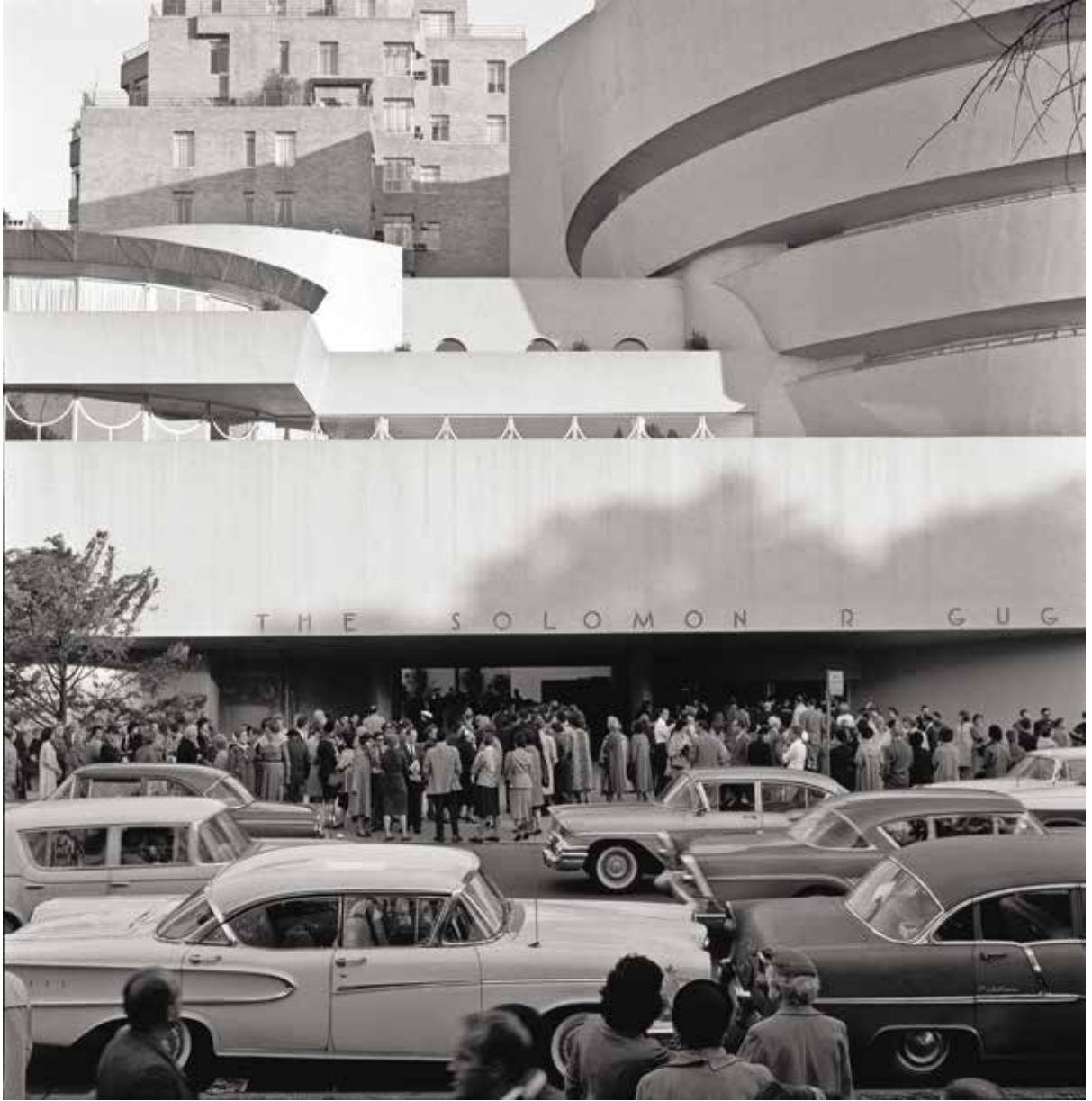

Bir Restorasyon İkonu Olarak Guggenheim Müzesi

20. yüzyıl mimarlığının en önemli yapıtlarından biri, üstelik ikonik de değer taşıyor hale gelen az sayıdaki yapıdan biri New York Guggenheim Müzesi. Frank Lloyd Wright'ın bu ünlü eseri neredeyse sürekli olarak restore edilen ve her restorasyon girişiminin sonuçları da yapının tarihselliğine yeni katman olarak eklenen bir ürün. Sadece bu açıdan bile çok önemli. Çünkü, hem çağdaş yapıların zaman içindeki yaşamını, hem de restorasyonun arızı bir çözüm değil, olağan bir mimari etkinlik olduğunu örnekliyor.

1 Frank Lloyd Wright,
The Solomon R.
Guggenheim Müzesi,
New York, 1959
(Fotoğraf: William H.
Short; ©The Solomon
R. Guggenheim
Foundation, New York).
2 Solomon R.
Guggenheim Müzesi,
Açılış günü, New
York, 1959 (Fotoğraf:
Robert E. Mates; ©The
Solomon R. Guggenheim
Foundation, New York).

2

Ebru Omay Polat ■ Beton onarımı uzun yıllardır süregelen tekniklerini, 20. yüzyılın bitiminde korumanın yeni uygulama alanı olarak güncelleyecektir. Modern mimarlığın inşasının en sık kullanılan malzemesi betonun strüktürü karma ya da betonarme sistemdir. Restorasyon sözkonusu olduğunda bu malzemenin olanakları, deneyselliği uygulama bağlamında görünür olmakta, aynı zamanda onarım ve koruma yaklaşımları tartışılmaktadır. Modernist anıtların örnekleri birer laboratuvar görevi de görmüştür. İlk örneklerde modern yapılarda yıpranmanın ortadan kaldırılması tercih edilen yaklaşım olarak önplana çıkmıştır. Modernin anıtları yeni tasarlanmış anıtlar olarak algılanmayı, bütünlüğün bozulmadığı bir süreklilik içinde varolmayı tercih etmekteydi. Ancak bu yöntemin uygulanması özgün malzemenin yenilenmesini gerektirmekte, rekonstrüksiyonların yaygınlaştığı ve kolayca kabul gördüğü bir anlayışa yol açmaktaydı.

Betonarme ile tasarlanan form inşa edilir mi düşüncesinden betonarme form nasıl korunur sorusunun ortaya çıkışı arasında geçen süre, korumanın içeriğine betonarmenin anıtlarının katılımına eşlik etti. Malzeme onarımlarının görülebildiği ya da detay katmanlarının okunabildiği çözümler betonarme strüktür ve bitim malzemelerini korumak ve sergilemek, belgeye dönüştürmek adına bir olanak olarak algılanabilir.

20. yüzyılda yeni malzemelerle yeni anıtlar tasarlandı. Bunlardan biri New York'ta 5. Cade'nin kültür aksı *Museum Mile* üzerinde tasarlanan Solomon R. Guggenheim Müzesi'dir. Manhattan'ın bu ana aksındaki yatay ve düşey gridin keskin hatlarının oluşturduğu süreklilikte bir kırılma noktası yaratan bu form, tanınırlığının baş etmenidir. Guggenheim Müzesi tasarlanmış bir anıttır. Guggenheim Müzesi'nin ortak kurucusu ve ilk yöneticisi Hilla von Rebay, Wright'tan istenen yapıyı "bir anıt,

ruhani bir tapınak" olarak tanımlamıştır. Wright, müze işlevinin kendisi de görece sanat değeri taşıyan bir strüktürde gerçekleşmesi üzerine çalışmış ve en özgür tasarımı olarak tanımladığı betonarme bir anıt inşa etmiştir. 1956 yılında yerinde varolan bir başka FLW yapısının da bulunduğu arazide başlayan inşaat, 1959 yılında tamamlanır. Kendi arşivini üreten yapının estetiği ve anıt kimliğinin müze işlevinin önüne geçip geçmediği temel bir tartışma olacaktır. Aynı zamanda modern yapım tekniklerinin de deneysel ürünüdür. Hem tasarım hem yapım süreci 700'den fazla çizim, arşiv dokümanı üretilmesine de neden olmuştur. Wright bu uygulama gerçekleştirmenin olanaklarını sorguladığı süreci bu belgelerle okunaklı kılmıştır. Tasarım, formun sadeliğiyle ve doluluk boşluk oranları ile ortaya çıkan heykelsi yapısını oluşturan dökme beton uygulama ile gerçekleştirilmiştir.

Müze çeşitli şekillerde koruma ile ilişkili bir anıt olarak tanımlanmıştır. 1990

3

4

5

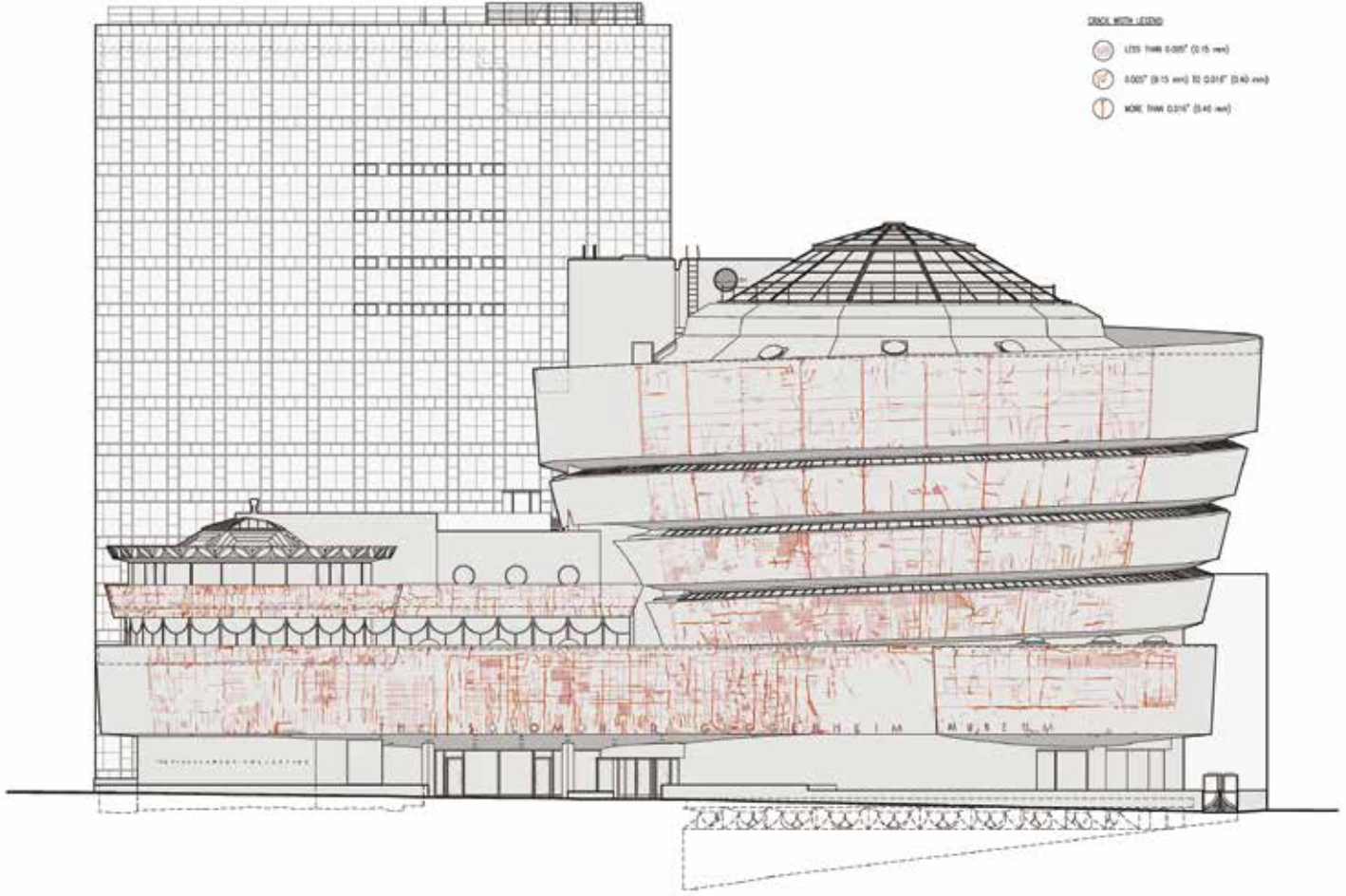
yılında New York Şehir Simgesi olarak tanımlanmış, 2005'te Ulusal Envanter'e eklenmiş, 2008'de Ulusal Tarihi Anıt olarak tescillenmiştir. Müze, 2019'da "Frank Lloyd Wright'ın 20. Yüzyıl Mimarisi" serisinin sekiz yapısından biri olarak, Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir. Müzenin tarihi, inşasının ardından ek ve bakım çalışmalarıyla sürekli dönüşmekte, özgün tasarıma verdikleri referans ya da yorumlarla korunacak bir katmana evrilmektedir.

Yapı betonun korunması konusunda da, üzerine yapılan bilimsel çalışmalarla

korumanın uygulama alanının gündeminde olmuştur. Frank Lloyd Wright'ın özgün çizimlerinin arşivinin varlığı, 1992 restorasyonu üzerine üretilen çok sayıda bilimsel makale modernist yapı strüktür çeşitlemelerine dair belge üretimine katkıda bulunmuştur. Yapı aynı zamanda betonarme strüktür ve bitim teknikleri için bir laboratuvara dönüşmüş, dış cephe detaylarının tasarımı ve konservasyon çözümleri konusunda önemli referans bilgiler üretmiştir.

2005 tarihli restorasyon başladığında uygulama sorunları barındırdığı ortaya

çıkıyor. Yapının restorasyon künyesinde görülen ortaklıkla yürütülen, üzerinde detaylı araştırma gerektiren uygulama kararları, özgünlüğün modern mimarlık mirasını korumada tanımı üzerine yoğunlaşmaktadır. Restorasyon, ekleri koruyan ve dönemleri yansıtan, malzemenin ve hatta işçilik özgünlüğünün öne çıktığı bir koruma yaklaşımı belirlemiştir. 1992 restorasyonu temel alınmış ve farklı dönemlerde yapılan ekler yapının tarihsel katmanı olarak korunmuştur. Cephede malzeme ve renk katmanlarının varlığı ile detaylandırılan restorasyon yaklaşımındaki temel karar,

6

7

işçilik özgünlüğünün korunması ve sunumu üzerine özgün bir konservasyon uygulaması olmuştur. Malzeme özgünlüğünde 1990-1992 iç mekan restorasyonunun katmanında bırakılmış, Frank Lloyd Wright'ın uygulamasının sorunları için üretilen çözümler de yapının tarihsel sürecinin bir parçası olarak korunmayı sürdürmüştür. Bu restorasyonun izlerini de görmek mümkün olacaktır.

Guggenheim Müzesi restorasyonu bunun bir örneği olarak akademik ortamda olduğu kadar medyada da yankı buldu. Frank Lloyd Wright'ın deneysel öncülüğünün izlerinin bugünkü kimyasallar ve detay çözümleriyle onarımını birarada izlemek yapının dışından başlayan bir anıt ve anıtın temsilcisi olduğu modernist yaklaşımın tarihini okuma şansı vermiştir. Bugün çağdaş üretimin büyük bir oranını oluşturan betonarme, buna paralel olarak koruma alanında da en çok yeni bilgi üretilen ve sonuçlarla güncellenen teknik çözümlerle gündemdedir. Teknik açıdan betonarmenin onarımına ilişkin bilgi kullanılmakta, ancak kültürel değerleri korumak için daha detaylı bir karar mekanizması gereklidir. Restorasyon sürecinde müzenin ziyarete açık oluşu, yapının kendi işçilik ve malzeme

3 The Solomon R. Guggenheim Müzesi, 2019 (Fotoğraf: David Heald; ©The Solomon R. Guggenheim Foundation, New York).

4-5 Solomon R. Guggenheim Müzesi; Bitim, birleşim ve zemin ile ilişkilenen detayları, 2014 (Fotoğraf: Ebru Omay Polat).

6 Müzenin 5. Cadde'ye bakan cephesinde deformasyonu gösteren çatlak haritası (Çizim: ©WASA; the Solomon R. Guggenheim Museum'un izniyle, New York).

7 Dış cephe restorasyon sürecinden görünüm, 2007 (Fotoğraf: I. Bouke. Wikimedia Commons / CC BY-SA 3.0 / CC BY-SA 3.0).

özgünlüğü ile sanat değerini görünür kılma şansı yaratmıştır.

Guggenheim'in yüzeyi, ekonomik nedenlerle beton olarak bitirilmiştir. Wright'ın tasarımında öngördüğü taş bitim uygulanamamıştır. Restorasyonun üzerinde durulması gereken bölümü beton üzerine bitim malzemesi ve derzler olmuştur. Modern mimarlığın tasarımında önemli unsurlardan biri olan renk üzerinde durulması da bu konudaki literatüre ve uygulamaya katkıda bulunmuştur. Bir heykel, obje restorasyonu detayında ele alınan dış cephede uygulamasındaki malzeme değişikliği ve genişleme derzlerin olmayışının yarattığı çatlak haritasıdır. Çok sayıda boya katmanının altında özgün elastometrik boya "cocoon" ortaya çıkmıştır. Wright'ın bu boyayı

bağlayıcı olarak kullandığı deneysel uygulama, yapıda yarattığı bozulmanın görünür katmanı olarak korunmak istenebilecek bir malzeme kullanımı olarak değerlendirilebilir. Bu durum restorasyon uzmanlarının iki karşıt görüşü savunmasıyla sonuçlanmıştır. Bir grup bu onarımları Wright'ın özgün tasarımını uygulamanın bir şansı olarak görürken, diğer grup yaşayan işlevsel bu anıtın katmanlarını korumanın koruma açısından çağdaş bir yaklaşım olduğunu savunmuştur. Özgünlük açısından kabul edilebilir görünen iki öneriden tarihsel katmanları korumayı savunan ikincisi, Cesare Brandi'nin çağdaş restorasyon kuramına temel olan ve ilk inşa anına geri dönmeyen olanaksızlığı üzerine kurgulanan yaklaşımını restorasyon için benimsemiştir¹.

Bu süreçte koruma ile ilişkili iki tasarım daha dikkat çekmekte: Birincisi yine bir New York ikonu olan onarım köprüleri. Yayaların altından güvenli geçiş sağlayabilmeleri için oluşturulan köprüler mavi zemin üzerine reklam panoları ile oluşturulur. Bu öge, yayalar için kentin alışlagelmiş bir donatısıdır. Guggenheim Müzesi için de dış cephe restorasyonunda gerekli olan bu öge, daha yüksek ve beyaz zemin üzerinde bilgi panosuyla tasarlanmıştır. Bu da yapıyla bütünlük içeren bir tasarım ögesine dönüşmüştür.

Restorasyonun başka bir tasarım ögesi ise cepheden sökülen malzemenin fragmanlarının takılara dönüştürülmesidir. Kendisi de bir sanat değeri taşıyan yapının restorasyon sürecinde sökülen püskürtme beton (*gunit*) ve hafif beton agregası parçacıklarından üretilen takılar, 2009 yılında gerçekleşen müzenin 50. yıl etkinlikleri kapsamında "Restoration Rocks" temasıyla sunulmuştur².

Guggenheim Müzesi, her katmanı, her detayı ve ölçeği ile özgünlüğünü ve sanat değerini öne çıkaran yöntemlerle belgelenecek bir restorasyon ikonu olarak da tarihsellik kazanmaktadır.

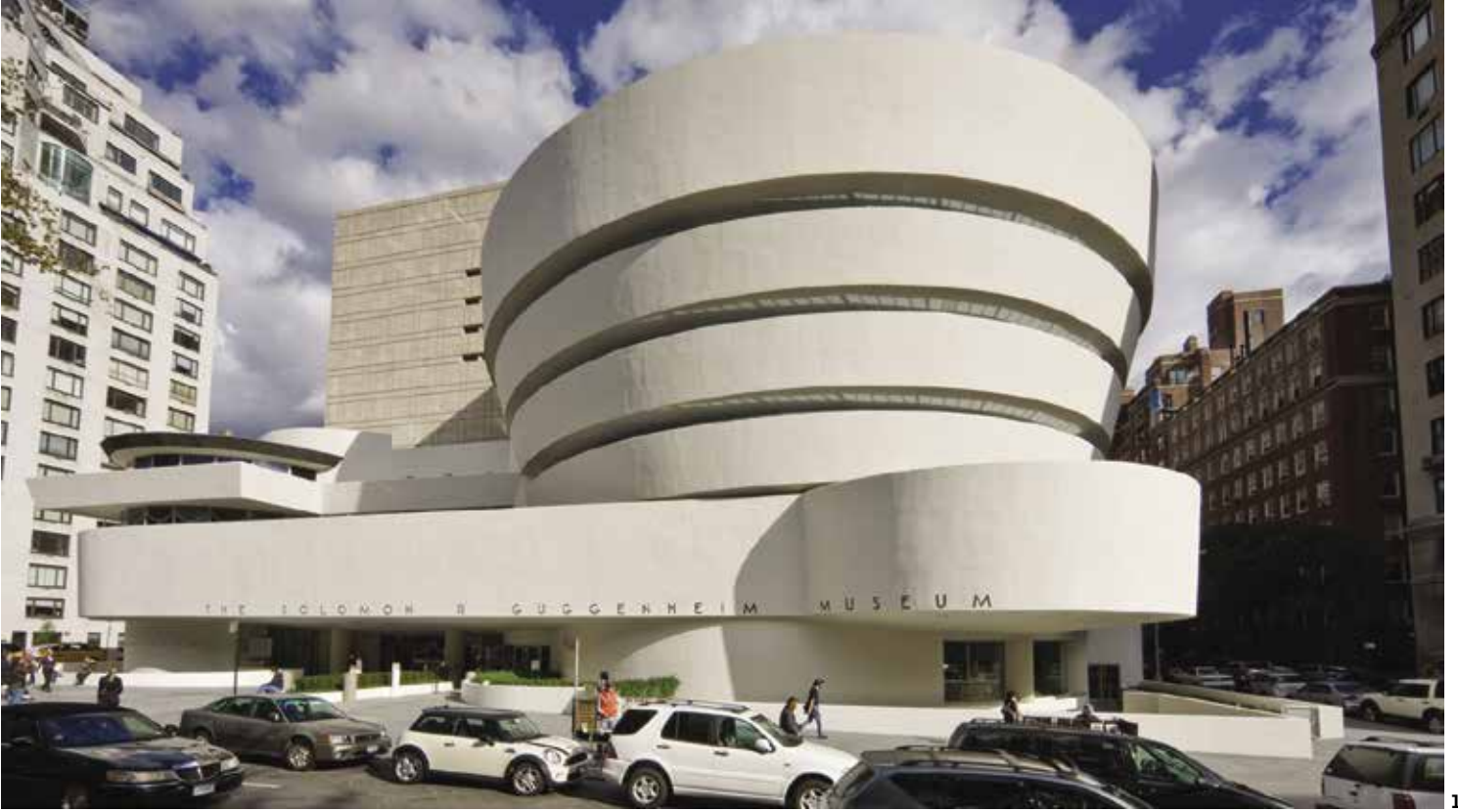
■ *Ebru Omay Polat, Doç.Dr. Öğretim Üyesi, YTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı.*

Notlar:

- 1 2005 restorasyonunu detaylı tartışan iki temel kaynak: Pamela Jerome "Restoring Frank Lloyd Wright's Solomon R. Guggenheim's Museum", [https://www.aicomos.com/wp-content/uploads/2009_UnlovedModern_Jerome_Pamela_Frank-Lloyd_Paper.pdf] Frank G. Matero ve Robert Fitzgerald, "The Fallacies of Intent: 'Finishing' Frank Lloyd Wright's Guggenheim Museum", *APT Bulletin* 38, no. 1 (2007), s. 6.
- 2 Süreç ve yapıya ilişkin genel bilgi için bkz.: [www.guggenheim.org].

- 8-10 Restorasyon uygulamasında güçlendirme ve onarım süreçleri, 2007 (Fotoğraflar: ©WASA; the Solomon R. Guggenheim Museum'un izniyle, New York).
- 11 Solomon R. Guggenheim Müzesi, Restorasyonun tamamlanması ardından, 2008 (Fotoğraf: David Heald; ©The Solomon R. Guggenheim Foundation, New York).
- 12 Müze iç mekanında 6 kat boyunca yükselen sarmal rampa, 2003 ("Matthew Barney: The Cremaster Cycle" sergisinden, Solomon R. Guggenheim Müzesi, 21 Şubat-11 Haziran 2003. Fotoğraf: David Heald; ©Solomon R. Guggenheim Foundation, New York).
- 13 Zemin ve rampada malzemenin onarım ve kullanım izleri, Solomon R. Guggenheim Müzesi, 2019 (Fotoğraf: Ebru Omay Polat).
- 14 Müzenin yeni eklenen restoran mekanı, 2019 (Fotoğraf: Ebru Omay Polat).

11

12

13

14